

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова**

**ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувач 2 курсу 08-251М групи
Спеціальності 014 Середня освіта
Спеціалізації 014.021 Англійська мова та
література
Освітньо-професійної програми «Середня освіта
(англійська мова та література)»
Щербина Андрій Миколайович

Керівник: професорка
Заболотська Ольга Олександрівна
Рецензент: кандидатка педагогічних наук,
учителька англійської мови Академічного
ліцею ім. О.В. Мішукова
Херсонської міської ради
при Херсонському державному університеті
Кострубіна Ольга Валерійовна

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ	5
1.1. Принципи мобільного навчання.....	5
1.2. Навчальна автономія як наукова проблема.....	8
1.3. Моделі автономності	12
РОЗДІЛ 2 ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ	20
2.1 Вимоги до розробки комплексу вправ на формування навчальної автономії із застосуванням мобільних пристроїв.....	20
2.2 Комплекс вправ та завдань для формування навчальної автономії із застосуванням мобільних пристроїв	28
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

ВСТУП

Сучасне життя неможливо уявити без використання мобільних пристроїв. Будь-яка сфера діяльності людини пов'язана з інформаційними технологіями. Не є виключенням і сфера освіти, в якій домінуюча роль комп'ютера та Інтернету сприяє розширенню знань з будь-якого предмета, що вивчається школярем. В умовах дистанційного навчання, що пов'язано з пандемією Ковід – 19, особливої актуальності набуває ця проблема. Сьогодні розроблені платформи, які полегшують сприйняття учнями іншомовної інформації, роблять урок цікавим і мотивують на оволодіння іншомовним мовленням. Однак, ці платформи і програми не завжди сприяють формуванню автономності учнів у навчанні англійської мови і це є проблемою сьогодення.

Методичний потенціал мобільних пристроїв має свої переваги. У порівнянні зі стаціонарним персональним комп'ютером, смартфон простіше у використанні, дає більше свободи у виборі методів навчання і мобільніше, тобто дозволяє навчатися де і коли зручно.

В Україні мобільне навчання тільки починає асиміляцію в навчальному процесі. Незважаючи на повсюдне використання мобільних пристроїв, дослідження в області мобільного асистування в області іноземних мов (Mobile Assisted Language Learning) ще не так поширені, і мобільні додатки не пропонуються в якості компонента навчально-методичного комплексу, більш того, використання будь-яких пристроїв крім комп'ютера учнем не передбачено програмою МОН.

Дане протиріччя між можливостями мобільних пристроїв в навчанні і відсутністю комплексної методики їх застосування в умовах самостійної діяльності учнів визначило тему нашої роботи: «Формування навчальної автономії учнів на уроках англійської мови засобами мобільних пристроїв»

Об'єктом дослідження виступає процес формування навчальної автономії при навчанні англійської мови.

Предметом дослідження виступає формування навчальної автономії на

уроках англійської мови засобами мобільних пристроїв.

Мета дипломної роботи - розробити комплекс вправ для формування автономії учнів на уроках англійської мови із застосуванням мобільних пристроїв.

У відповідності з метою дослідження поставлені **такі завдання**:

- розглянути основні принципи та підходи до мобільного навчання;
- описати дидактичний потенціал використання мобільних пристроїв в навчанні англійської мови;
- зіставити поняття «навчальна автономія» і «самостійність»;
- розробити комплекс завдань для формування навчальної автономії.

Методи дослідження: порівняння та аналіз літератури, синтез робочих визначень, вимір рівня навчальної автономії учнів, проведення експерименту для відстеження динаміки рівня навчальної автономії.

Практична значущість: розроблений комплекс вправ може служити матеріалом для планування уроків англійської мови із застосуванням мобільних пристроїв під час проходження студентами педагогічної практики; на практичних заняттях з курсу «Методика навчання англійської мови в ЗСО».

Апробація кваліфікаційна робота прошла в альманасі маг студії у формі статті «Використання мобільних технологій на уроках англійської мови для учнів профільної школи» та «Principles of mobile technologies in english lessons for profile school students» (тези за результатами участі у VI Міжнародна науково-практична конференція TOPICAL ISSUES OF MODERN SCIENCE, SOCIETY AND EDUCATION яка відбулась 26-28 грудня 2021 року у м. Харків, Україна).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ

1.1. Принципи мобільного навчання

Принцип комп'ютерного асистування у вивченні іноземних мов з'явився в 1981 в роботах Британських учених Г. Дейвіса і Д. Стіла. Згодом термін CALL не використовувався за асоціації його з методом, орієнтованим на викладача, а не на учня і на заміну йому прийшло поняття TELL - Technology Enhanced Language Learning.

Пізніше, цей принцип знайшов своє нове втілення в кишенькових персональних комп'ютерах (ПК) або смартфонах, і з 1990-х років з'явилося поняття мобільного асистування у вивченні іноземних мов – MALL [20].

Зараз під мобільними пристроями крім смартфонів і бездротових планшетів розуміють мобільні телефони, персональні медіаплеєри, персональні електронні асистенти (PDA). У їх функції входить створення і читання високоякісних мультимедіа файлів, які зберігаються у внутрішній пам'яті пристрою, на зовнішніх картах пам'яті або можуть бути доступні через бездротові та телекомунікаційні мережі. Про використання мобільних пристроїв в освітніх цілях почали замислюватися з самого їх появи [60].

Сьогодні існує невелика кількість теорій мобільного навчання, сформульовані як українськими, так і зарубіжними педагогами. Вони були описані в різний час, що могло вплинути на їх сприйняття поняття мобільного навчання.

На даний момент через великі можливості сучасних мобільних пристроїв їх дидактичний потенціал у вивченні англійської мови може бути розширено. На основі проаналізованої літератури ми можемо привести категорії додатків, які викладачі можуть використовувати для досягнення

різних цілей навчання іноземної мови, які повинні досягти учні [60].

На уроці англійської мови QR коди можуть бути прикріплені до предметів, що знаходяться в класній кімнаті, а в самих кодах - посилання на один зі словників або на аудіозапис з вимовою цього слова [60].

Використання доповненої реальності - введення в поле сприйняття будь-яких сенсорних даних, які можуть бути лічені смартфоном. Тобто в поле сприйняття людини вводяться спеціально створені за допомогою комп'ютера об'єкти. Головним проривом останнього часу стали «окуляри доповненої реальності» - Google Glass і йому подібні [60].

Інтерактивні освітні ресурси допомагають викладачам створювати, відправляти і відстежувати статистику робочих листів, інтерактивних блоків вправ (кресворди, класифікація предметів, вікторини і так далі). Для кожного питання в будь-якому додатку можна створити підказку і зворотний зв'язок для правильних і неправильних відповідей, а також для успішно закінченого завдання.

Управління навчальним процесом дозволяє викладачам створювати навчальні курси або навчальні класи, організовувати їх, давати учням завдання і контролювати їх виконання. Батько (або опікун) може підписатися на розсилку з інформацією про успішність учня. У цю ж категорію входять додатки з управління своїм навчальним розкладом.

Порушуючи тему використання учнями мобільних пристроїв, вочевидь, що більшість шкіл не спроможні забезпечити всіх учнів однаковими смартфонами.

Технологія BYOD (Bring Your Own Device) в контексті освіти вперше була згадана в 2004 році Роджером Баллагасом і передбачає, що учні користуються своїми мобільними пристроями в стінах школи, а вчителі всіляко заохочують і мотивують це. Концепція ще не достатньо розвинена, але вже знаходить своє застосування [45].

Дана технологія сталася з бізнес-індустрії, де роботодавці дозволяли своїм працівникам приносити і використовувати свої мобільні пристрої в

робочих цілях, при цьому підключаючи пристрої до робочих ресурсів - прикладних програм та інформації. Пізніше ця технологія була запозичена освітньою сферою, і замість роботодавця став виступати учитель, а замість працівників – учні [60].

Під час перших інтерв'ю в 2012 з приводу нової технології в освіті, більшість опитаних людей сказали, що BYOD є найважливішим трендом в освіті. Воно змінило не тільки використання інформаційних технологій в цілому, але і освітньої його частини: політики використання, стратегії технології і закупівлі, педагогіку, професійний розвиток викладача, систему оцінювання і навіть саму сутність викладання. В рамках навчальної технології є якесь протистояння між тими, «хто купив девайс» проти тих, «хто контролює девайс» [60].

Незважаючи на суперечливість застосування даної технології, вона дозволяє учням самостійно контролювати свій навчальний процес не тільки в освітньому закладі, а й в будь-якому іншому місці, де б вони не знаходилися [60].

Крім описаних раніше переваг, ця технологія має ряд недоліків, серед яких (A. Kukulska-Hulme, J. Donohue, R. Sweeney):

- падіння зору через постійне використання мобільних пристроїв. Якщо на уроці контролювати цей процес можливо, то за межами школи він стає неконтрольованим;
- на уроці учні можуть використовувати власні гаджети з метою розваги, а не навчання;
- на думку викладачів, вони і самі непогано можуть забезпечити своїх учнів достатніми знаннями, а «електронні помічники» будуть тільки відволікати учнів. Існує й інша думка, що мобільні пристрої можуть замінити викладачів;
- одночасна зарядка декількох пристроїв в умовах класної кімнати або аудиторії;
- інформаційна небезпечність, під якою мається на увазі, що діти

можуть знайти невідповідний контент на просторах всесвітньої мережі Інтернет;

- дані учня можуть бути вкрадені, якщо мережа, в яку він заходить, недостатньо захищена;

- небезпека вірусів, які можуть привести пристрій у непридатність;

- не всі програми, які зараз представлені в «магазинах додатків» безкоштовні [60];

Щоб вирішити ці проблеми буде потрібно участь з боку школи, батьків і вчителів.

Отже, мобільне навчання безпосередньо пов'язане з самостійністю учнів, як було відмічено А. Кукулска-Хулме, Дж. Доноуе і В. А. Куклевим і водночас освітня автономія є одним з варіантів, що надає можливість використовувати мобільні пристрої на уроках англійської мови. Технологія Bring Your Own Device сприяє самостійності учнів, але вона ще не знайшла широкого застосування в Українських школах.

1.2. Навчальна автономія як наукова проблема

Питання автономії знайшли відображення в роботах методистів Н.Коряковцевої, Е. Солововой, Т. Тамбовкіної, Х. Холека, Д. Літтла. У зв'язку з розглядом поняття навчальної автономії важливим є питання про відокремлення або ототожнення його з поняттям «самостійність». З даного питання існує кілька точок зору, з яких важко виділити головну.

З точки зору вікової психології «автономія» (від грец. Autos - сам + nomos - закон) стадія морального розвитку, що характеризується здатністю особистості самостійно створювати або вибирати моральні правила для свого життя і поведінки. Іноді автономія розглядається як третій етап морального розвитку особистості після гетерономії (або конвенційної моралі) і аномії (доморальний етапу).

Про зіставленні автономії і гетерономії також пише О. Гаврилюк: «на

психологічному рівні" автономність "відображає самовизначення, довільність, самостійність, а гетерономний - поступливість, компроміс, покірність, уникнення» [8, 35].

За її словами, в традиційних школах, якими вони є зараз, буде неможливо розвивати автономію, так як в її розумінні автономія включає самостійне планування і структурування навчальної діяльності. У школах же навчальний час, тривалість занять і зміни зумовлені розкладом. Програми навчання та розклад складено і учням лише залишається дотримуватися того, що вирішили за них. Також вирішено і основний спосіб отримання інформації - підручники. Замість критичного мислення діти мислять шаблонно - так, як хоче викладач, таким чином, вони грають в гру «Вгадай відповідь на запитання вчителя»[58].

Серед іноземних методистів проблеми автономії найбільш вивчені Х.Холеком, який відзначає, що навчальна автономія «це здатність розпоряджатися своїм власним навчанням» [14, 256]. За його словами, ця можливість не є вродженою, але повинна бути сприйнята як «природна» стратегія або формальне навчання, тобто систематичне і навмисне. Дане визначення є найбільш цитованим як серед вітчизняних, так і серед іноземних вчених. Далі Холек роз'яснює, що розпоряджатися своїм власним навчанням значить бути відповідальним за всі рішення, що стосуються всіх аспектів навчання [14, 234].

Надалі ця думка отримала свій розвиток у роботах Д. Літтла, який позначає автономію як «здатність відокремлення, критичної рефлексії, прийняття рішень, незалежних дій. Це включає в себе, а також тягне за собою те, що учень розвине особливий вид психологічного потягу до процесу та змісту його навчання» [15, 48].

Необхідно враховувати, що Д. Ліttl також йде від протилежного і в своїй роботі зазначає, що не є навчальною автономією: по-перше, він розмежовує поняття автономії та самоосвіти, даючи визначення другого як навчання без викладача. По-друге, він стверджує, що помилкові положення

про те, що викладачі зайві в створенні автономії і що будь-яке їхнє втручання зруйнує автономію учня. По-третє, на його думку, розвиток автономії учня не можна запрограмувати в серії уроків, хоча без заохочення викладача не обійтись. По-четверте, поведінку учня під час навчальної автономії не може бути описано універсально, так як воно може приймати різні форми, які залежать від віку учнів, їх прогресу в навчанні і так далі. По-п'яте, навчальна автономія цей нестабільний стан учня, яке може змінюватися і отримавши цей стан один раз, можна його не досягти в інший.

Американський методист Ян Ейт геть Ек вважає, що основна концепція автономності учня і автономного / самоврядного навчання в навчальній діяльності (*learner autonomy and autonomous learning*) полягає в тому, що досягнення автономії позначає бажання і здатність учня взяти на себе управління своєю навчальною діяльністю. Таким чином, той хто навчається вирішує, що він хоче вивчити і як він хоче вивчити це, і бере на себе відповідальність за прийняття даних рішень, так само як і за їх виконання[42, 78]

Б. Сінклейр розглядає автономію як конструкт можливості (посилаючись на психологічну теорію конструктів). Вона також стверджує, що «Автономія включає бажання з боку учня брати відповідальність за своє власне навчання» і «автономія має як соціальний, так й індивідуальний аспекти», також їй були відзначені деякі особливості, які не відносяться до визначення навчальної автономії:[38]

Більш практично спрямоване поняття навчальної автономії дають вчені М. Дж. Райян, Т. Лемб і Ф. Віейра: «це компетенція, яку можна розвинути, яка зробить з учасника (*participant*) самовизначення, соціально відповідальну і критично обізнану особистість в (і за) освітнім середовищем, з поглядом на освіту як на (між) особистісне розширення повноважень і соціальну трансформацію»[16].

Серед вітчизняних учених можна виділити праці О. Соловову, яка також розділила поняття автономії і самостійності. «Часто термін" навчальна

автономія "замінюють терміном" навчальна самостійність ". Притому що у них багато спільного, вони, тим не менш, не є поняттями тотожними. Основною відмінністю можна вважати те, що при самостійній роботі учні головним чином визначають технологію виконання конкретної навчальної задачі (заданої вчителем або автором підручника), в той час як навчальна автономія передбачає вибір не тільки того, як слід учитися, але і того, що треба вчити для досягнення поставленої для себе цілі. Досягти справжньої автономії можна тільки в разі наявності відповідного навчально-методичного забезпечення курсу та навчального процесу в цілому» [12].

Ще один погляд на проблему визначення навчальної автономії дозволяє нам побачити Н. Коряковцева, чий позиції частково збігаються з позиціями Д. Літла. Вона стверджує: «Автономія - здатність суб'єкта самостійно здійснити свою навчальну діяльність, активно і усвідомлено керувати нею, здійснюючи рефлексію і корекцію навчальної діяльності і накопичуючи індивідуальний досвід, відповідально і незалежно приймати кваліфіковані рішення щодо власне вчення в різних навчальних контекстах при певній ступеня відособленості / незалежності від викладача і прийняття на себе його функцій» [11].

Вона стверджує, що ключовий компонент — навчальна компетенція, тобто «здатність учня до самостійного управління навчальною діяльністю, що забезпечує позицію «Я - учитель»» [11]. Крім того, вона відзначає мотивацію і рефлексію як невід'ємні компоненти навчальної автономії.

Інший вітчизняний вчений, А. Капаєва, замість поняття «автономія» виділяє поняття «самонавчання» і дає йому визначення «це самостійна навчальна діяльність. Вона виникає і направляється навчально-пізнавальною мотивацією» [9].

Перераховані дослідження внесли серйозний вклад в визначення автономії, проте як і раніше актуальною є проблема зіставлення термінів «автономія» і «самостійність». Крім того, самі формулювання поняття «автономія» мають в собі різні елементи, які виділяються або не виділяються

різними вченими. Так, наприклад, не всі іноземні вчені виділяють мотивацію в цілому і рефлексію з подальшою корекцією як обов'язкові атрибути навчальної автономії, як наприклад Х. Холек і Д. Літл.

Спираючись на визначення, наведені вітчизняними та зарубіжними дослідниками, ми можемо виділити основні риси навчальної автономії:

- учні самостійно організовують власну навчальну діяльність;
- учні мають ясно поставлена мета, заради якої вони здійснюють навчальну діяльність;
- учні усвідомлено контролюють свій процес навчання;
- учні в повній мірі несуть відповідальність за власні прийняті рішення;
- у учнів присутня внутрішня (але ніяк не зовнішня) мотивація;
- учні здатні адекватно проводити рефлексію проведеної автономної роботи;
- на основі самостійної рефлексії учні здатні намітити власні цілі для подальшого вдосконалення і провести корекцію [15].

Таким чином, ретроспективний аналіз досліджень, присвячених розробці проблеми навчальної автономії, дозволяє нам сформулювати власне визначення поняття навчальна автономія – це навчально-пізнавальна діяльність, під час якої учні внутрішньо мотивовані і здатні самостійно організовувати і контролювати власний навчальний процес для досягнення конкретної поставленої мети навчання.

1.3. Моделі автономності

В кінці 90-х років ХХ століття деякі з учених (В. Літвуда, Ф. Бенсон) припустили, що навчальна автономія — психологічна здатність, що має на увазі під собою поведінку, яку неможливо виміряти, але можливо відстежити візуально [31, с.428].

Потім учені почали оперувати навчальною автономією як відносною одиницею і виділяти її ступені для виявлення якісних змін, як серед учнів

класу, так і індивідуально у тих хто навчається. Спільнота вчених, що займаються проблемою вимірювання і оцінювання навчальної автономії, не прийшли до єдиної думки, як саме повинна діагностуватися навчальна автономія, скільки ступенів в ній виділяється, і які фактори повинні виділятися при вимірюванні навчальної автономії. Розглянуті нами моделі автономії найбільш часто цитуються і беруться іншими вченими за основу в своїх дослідженнях.

Девід Нунан в журналі "Автономія і самостійність у вивченні мов», що вийшов в 1997 році, описав систему, згідно з якою можна визначити рівень навчальної автономії учня [34].

Таблиця 1 *Модель навчальної автономії Девіда Нунана*

Рівень автономії	Дії / стан учня	Пояснення	Процес
1	Усвідомлення	викладач ознайомлює учнів з педагогічними цілями і змістом матеріалу, який буде використовуватися;	учні ідентифікують принципи залучення педагогічних завдань і визначають свої власні бажані стилі / стратегії;
2	Включеність (в роботу)	учні залучені в вибір своїх цілей з ряду запропонованих альтернатив;	учні роблять вибір серед ряду опцій;
3	Посередництво	учні залучені в процес зміни і адаптації цілей і змісту навчальної програми;	учні змінюють / адаптують завдання;

4	Створення	учні самостійно ставлять свої цілі і завдання;	учні створюють свої завдання;
5	Подолання (Несамостійності)	учні виходять за межі класу і застосовують отримані знання і вміння до зовнішнього світу.	учні стають вчителями та дослідниками.

У тому ж самому журналі Сюзан Ширін представила своє бачення до підходу визначення ступеня навчальної автономії. Згідно з її таблиці виділені загальні риси, але не виділені щаблі, згідно з якими можна визначити ступінь навчальної автономії. На основі цієї таблиці ми лише можемо відзначити присутність або відсутність здібностей або рис у учня і виявити відсоток від загального числа пунктів [37, с.55]

Таблиця 2 Модель навчальної автономії Сюзан Ширін

НЕСАМОСТІЙНІСТЬ		Схилоності	САМОСТІЙНІСТЬ
	1	← Аналізувати свої сильні і слабкі сторони, мовні потреби →	
	2	← Встановлювати досяжні цілі і спільні завдання →	
	3	← Розробити план роботи для досягнення поставлених задач →	
	4	← Вибрати вправи, матеріали та заняття →	
	5	← Працювати без спостереження з боку →	
	6	← Оцінювати свій прогрес →	
		Здібності	
	7	← Аналізувати свої сильні і слабкі сторони, мовні потреби →	
	8	← Встановлювати досяжні цілі і спільні завдання →	
	9	← Розробити план роботи для досягнення поставлених задач →	
	10	← Вибрати вправи, матеріали та заняття →	
11	← Працювати без спостереження з боку →		
12	← Оцінювати свій прогрес →		

Ще один підхід до ранжирування навчальної автономії описав британський учений Вільям Літвуд, який досліджував автономію у вивченні англійської мови як іноземної в Гонконзі [31].

Таблиця 3 Модель навчальної автономії Вільяма Літвуда

Рівень	Що включає
1	учні здатні робити вибір вокабуляра і граматики (наприклад, в контрольованих рольових іграх і в простих завданнях, що включають обмін інформацією);
2	учні вибирають значення, які вони хочуть висловити і стратегії комунікації, які вони будуть використовувати, щоб досягти своїх цілей комунікації;
3	учні здатні приймати більш серйозні рішення про цілі, значеннях і стратегіях (в творчих рольових іграх, завданнях прийняття рішень і обговореннях);
4	учні починають вибирати і формувати свої умови навчання (самонавчання і робота над проектами);
5	учні починають приймати рішення в областях, які традиційно належали викладачеві, наприклад навчальні матеріали та завдання;
6	учні беруть участь у формуванні та просуванні свого власного навчального плану / розкладу;
7	учні здатні використовувати мову (для комунікації і навчання) незалежно, в своїх ситуаціях поза класом / школи;

Японський педагог Фумико Мурасе розробила систему вимірювання навчальної автономії MILLA (Measuring Instrument for Language Learner Autonomy), в якій показано, наскільки учні автономні, і випробувала її на своїх японських студентів. Система вимірювання заснована на анкетуванні учнів і включає в себе опитування на початку курсу, проміжне опитування і остаточне опитування. Щоб відобразити багатогранну сутність навчальної автономії, вона розділила систему на 4 категорії, в які входять конструкти (по аналогії з психологічної теорією особистісних конструктів Джорджа Келлі)[33].

Таблиця 4 Модель навчальної автономії Фумико Мурасе

Фактор	Конструкт	Категорія
1	Здатність використовувати стратегії навчання під час / після навчання	Технічна
2	Здатність використовувати стратегії навчання до навчання	Технічна
3	Здатність записувати хід навчання	Технічна
4	Знання про метакогнітивних процесах (Саморегуляція)	Психологічна
5	Знання про власних емоційних стратегіях і стратегіях навчання	Психологічна
6	а) Зовнішня мотивація	Психологічна
	б) Роль викладача як начальника	Політико-філософська
	с) Залежність від викладача	Соціокультурна
7	Навчання з іншими учнями	Соціокультурна
8	Внутрішня мотивація	Психологічна
9	Погляди на навчання в інших культурах	Соціокультурна
10	Індивідуальна автономія учня	Політико-філософська
11	Свобода дій	Політико-філософська
12	Погляди на групову автономію	Політико-філософська

13	Поінформованість про політику	Політико-філософська
----	-------------------------------	----------------------

З вітчизняних учених можна виділити А. Капаєву, яка висунула свою гіпотезу ступенів готовності до самонавчання [9, с.14].

Таблиця 5 Модель навчальної автономії А.Капаєвої

Ступінь	Назва	Особливості	Дії учня
1	готовність до копіює діяльності;	переважання зовнішньої мотивації, низький рівень саморегуляції;	форма засвоєння дій - наслідування, осмислене копіювання дій вчителя, виконання вправ під його керівництвом;
2	готовність до відтворюючої діяльності;	переважання зовнішньої мотивації, середній рівень саморегуляції;	самостійне відтворення учнем прийому, засвоєного спільно з учителем, використання засвоєного прийому в аналогічних умовах діяльності;
3	готовність до власне самостійної діяльності.	переважання внутрішньої мотивації, високий рівень саморегуляції.	самостійне виконання як умовно-мовних, так і мовних вправ, застосування засвоєного прийому в нових, що не аналогічних умовах діяльності.

Таким чином, не всі моделі виміру навчальної автономії ставлять на перше внутрішню мотивацію учня, хоча в деяких вона грає тільки часткову роль у формуванні навчальної автономії, як наприклад у двох останніх моделях. З іншого боку, в деяких моделях навчальна автономія може бути оцінена тільки з точки зору спостережуваної поведінки. Проте, якщо учень помічений за діями, які асоціюються з автономною поведінкою, він не обов'язково самостійний у повній мірі і для виявлення його рівня автономії потрібна якась діагностика.

На основі наведених моделей можна помітити, що всі вони ґрунтуються на різних методах обчислення навчальної автономії і наводять різні чинники як точка відліку. На нашу думку, найбільш розгорнутою і точною є таблиця Проекту Дослідження Оцінки Навчальної Автономії, і саме її ми візьмемо як основний метод визначення рівня сформованості навчальної автономії.

РОЗДІЛ 2

ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ

2.1 Вимоги до розробки комплексу вправ на формування навчальної автономії із застосуванням мобільних пристроїв

Інтеграція мобільного навчання в освітнє середовище не є швидкоплинним процесом, так як в українських школах закріпилася схема суб'єкт - об'єкт, де суб'єктом, що подає знання і їх перевіряючими, є викладач, а об'єктом, що вбирає в себе знання в пасивній формі, є учень. Перехід на іншу схему, де учень є і суб'єктом, і об'єктом, до того ж використовують нетрадиційні для школи засоби навчання - мобільні девайси - в корені змінить весь хід навчання. М. Шменк стверджує, що «популярність теми навчальної автономії може бути пов'язана як мінімум частково з ростом комп'ютерних технологій і зростанням ролі комп'ютерів в середовищі вивчення іноземних мов по всьому світу» [36].

М. Варшауер і Х. Шетцер відзначають, що «гнучке і автономне навчання протягом усього життя необхідно досягти в століття інформаційних технологій» [43].

С. Бакс має футуристичне бачення проблеми інтеграції мобільних пристроїв в освітній процес. За його словами, в майбутньому комп'ютери будуть невід'ємною частиною уроку, як ручка або підручник, вони не будуть центром уроку, але будуть його помічником, вони інтегруються в якості підручників, зошитів і будуть практично непомітні в ході роботи[17].

Спираючись на типову програму навчання англійської мови в профільних ліцеях, гімназіях з поглибленим вивчення іноземних мов, було визначено знання, та вміння якими повинні опонувати учні протягом навчання в 10 класі :

- аудіювання;
- читання;
- говоріння;

- письмо.

Ми обрали тематики, які безпосередньо розглядають учні у 10 класі і які об'єднані у такі глобальні теми: «Вдома та за ним», «Їжа та напої», «Моя майбутня кар'єра», «Подорож», «Нью-Йорк», «Англійський етикет», «Різдво».

На нашу думку *умови застосування мобільних пристроїв в освітньому закладі* повинні бути такими:

Учителі повинні бути технічно підковані і обізнані про можливості мобільних пристроїв, причому, іноді навіть більш обізнані, ніж учні. Це обумовлено тим, що в учнів можуть виникнути проблеми використання мобільних пристроїв, і вчитель повинен уміти усунути проблему в найкоротші терміни не порушуючи освітній процес. Також це необхідно для розширення вже існуючих методів навчання, наприклад переходу з однієї освітнього середовища в інше (з мобільного додатка в браузер).

Щоб не відставати від технічного прогресу, викладачі можуть дивитися в Інтернеті навчальні відео, попросити про допомогу у більш досвідчених викладачів (наприклад, у вчителів інформатики) або пройти курси грамотності. Отримані навички стануть у пригоді як для розробки завдань для учнів, так і для проведення занять з використанням мобільних пристроїв.

З боку освітньої установи повинні бути забезпечені всі необхідні умови для застосування мобільних пристроїв:

- точка бездротового доступу в Інтернет, чия пропускна здатність дозволяє з'єднувати близько 30 пристроїв (не рахуючи службових);
- забезпечення безпеки даних учнів, тобто обмеження доступу на деяке число ресурсів, що не відносяться до освітніх або схвалених викладачем;
- організація місць, де учні зможуть зарядити свої (або шкільні) мобільні пристрої;
- наявність декількох мобільних пристроїв, на випадок, якщо в учнів не виявиться своїх.

Використання мобільних пристроїв на уроці повинно бути обговорено з

батьками або опікунами, так як деякі з них можуть не погодитися з такою методикою або відмовляються давати дорогий смартфон дитині в школу, пояснюючи це тим, що учень може втратити його. Також варто враховувати матеріальне становище батьків, яким виявиться не по кишені мобільний пристрій. В такому випадку, про це слід подбати і забезпечити всім необхідним учня хоча б в межах класу.

Швидкість сучасних мобільних технологій зростає і проникають у всі аспекти життя, тому ця технологія відіграє життєво важливу роль у вивченні різних аспектів знань. Сьогодні, явний зсув від вчителя під керівництвом навчання студента під керівництвом навчання, що мобільне навчання дозволило призводить до того, студенти відчують, використовуючи технологію більш ефективною та цікавою, ніж раніше. Насправді ми можемо забезпечити більш багате середовище навчання за допомогою мобільних телефонів для наших вивчають мову.

Викладачеві потрібно бути готовим до величезної організаційної роботи, тобто пояснення, як працювати з тим чи іншим засобом, так як кожне відрізняється своїми особливостями використання. Проте, потрібно вирішити, в якій формі буде проходити організаційна робота: чи буде цьому присвячений звичайний урок або виділений класна година, підготовка буде проходити поступово або всі аспекти будуть пояснені відразу.

Під час підготовки учнів до роботи з мобільними пристроями на уроці, слід починати від загального знайомства з пристроєм, тобто перевірка учнів на електронну грамотність, а потім поступово переходити на мовні аспекти використання, тобто безпосереднє користування сервісами та додатками[58].

При виборі сервісів і матеріалів, з якими працюватимуть учні, варто враховувати, що не завжди корисні додатки бувають безкоштовними. Існують «демо-версії» або пробні версії готових додатків, які обмежені в функціоналі і, іноді, в часі користування самим додатком. Щоб придбати повну версію, доведеться заплатити за неї, що іноді не по кишені. А також щоб знайти дійсно

придатний для використання додаток, доведеться завантажувати, досліджувати функціонал кожного і видаляти, якщо воно не підійшло, що може займати багато часу.

Тепер розглянемо умови формування навчальної автономії в освітньому закладі; більшість даних вимог відносяться безпосередньо до викладачів:

- Обговорити з учнями конкретні цілі навчання і допомогти з їх визначенням, якщо учень не впевнений. Це підштовхне учня на саморозвиток і дасть направлення, до якого потрібно прагнути. Дії учня згодом будуть направлені на досягнення обраної ним мети. Прикладом цілі може бути як освоєння будь-якої теми, так і підвищення рівня мови в цілому (тоді буде потрібно початковий і кінцевий визначення рівня). У ФГОС цілепокладання учнями представлено як невід'ємна частина планування уроку, але складність полягає в тому, що учні мають на меті конкретного уроку, а більш глобальні цілі, тобто цілі освоєння курсу або цілі якогось проміжку часу поставлені в навчальних планах і, як правило, не озвучував викладачем.

- Заохочувати будь-яку ініціативу і вибір учня, так як навіть невелика самостійна дія підвищує рівень навчальної автономії. Наприклад, якщо перед учнем поставлено завдання виконати кілька вправ, він може сам вирішити, в якому порядку їх виконувати. Якщо викладачеві не хочеться, щоб діти робили різні завдання, то за допомогою голосування може бути вирішене питання, що буде виконуватися першим, другим і так далі. Приводом для заохочення також можуть бути рішення задачі незвичайним способом, знайдений учнем додатковий матеріал при підготовці до уроку, відкриття нового способу запам'ятовування.

- Відстежувати прогрес учня в досягненні поставлених учнем цілей. Це може бути зроблено як в формі опитувальника, так і в формі ведення щоденника або блога, а також у вигляді фінального проекту, в якому будуть представлені отримані вміння та набуті навички. Через письмові види рефлексії викладачі зможуть оцінити індивідуальні потреби учня і дати йому

будь-які поради по корекції роботи. При цьому, варто враховувати, що більшість учнів можуть не захотіти вести щоденник або блог, тому викладачеві потрібно пояснити значимість ведення, але в той же час, слід пояснити, що учні мають право вибирати що писати в щоденник, стосовно свого прогресу. Ще одним різновидом рефлексії є мовне портфоліо або мовний портфель, в якому учні самостійно вписують дані про себе і про свої вміння та здобутки на іноземній мові.

- Допомогти учням знайти методи і стратегії навчання, які для них ефективні. Даний підхід спрямований не на те, що вивчати, а як. Відомо, що учні запам'ятовують будь-якої матеріал краще, ніж решта, наприклад, Візуалам ефективно дається матеріал з зображеннями та графіками, аудіалам записи програм, усна інформація і так далі. Викладач, відповідно до потреб учня може дати рекомендації як правильно відібрати матеріали для власного навчання і як працювати з матеріалом так, щоб він запам'ятався. Також викладач може створювати пам'ятки в допомогу учням, подивившись які вони успішно виконуватимуть завдання.

- Мотивувати учня. На перших порах формування навчальної автономії учневі не обійтися без зовнішньої мотивації. Викладач буде викликати все більший і більший інтерес у учнів до свого предмету до тих пір, поки вони не почнуть бути мотивованими зсередини. Це буде означати, що процес формування автономії почався. Також важливо відзначити, що викладачеві доведеться докласти чимало зусиль для того, щоб зацікавити учнів використовувати мобільні пристрої в якості засобу навчання, а не розваги.

- Сприяти перетворенню учня в власного викладача. Коли учні досягнуть надзвичайно автономії, потреба в викладача не зникне, але викладач стане помічником або фасилітатором, тобто буде направляти і стимулювати учня на більш успішне навчання.

Крім того, методи, за допомогою яких технології мобільного пристрою можуть бути використані для забезпечення більш надійного середовища навчання, повинні бути додатково поліпшені. Шляхи, через які бар'єри

викликів були видалені може допомогти в торговому центрі технології, щоб рости з меншими зусиллями та витратами. Деякі мовні навички, такі як мова та вміння слухати, як мобільні заходи на основі потрібні подальші вдосконалення у зв'язку з апаратними слабкі сторони. Мобільний-орієнтоване навчання або мобільне навчання стикається з багатьма проблемами, але вона росла в геометричній прогресії, незважаючи на всі свої проблеми, щоб забезпечити більш сприятливі умови для вивчення мови.

Мобільні технології навчання, однак, має швидкі темпи розвитку з текстового підходу, заснованого вчителем-учня в майбутніх мультимедіа, що підтримують технологію. Крім того, підкаст лекції та оцифрування аудіо коментар зробили онлайн-взаємодії між викладачами та учнями можливо у зручнішим способом без будь-яких тимчасових та просторових обмежень

Під час розробки комплексу вправ для формування автономії учнів із застосуванням мобільних пристроїв варто враховувати наведені вище вимоги до формування автономії і застосування мобільних пристроїв. В якості одного з засобів навчання нами було вибрано мобільний додаток *LinguaLeo*, як одне з найсучасніших і широконаправлені засобів навчання [49].

Популярність мобільних пристроїв, а також додатків, які можуть використовуватися учнями в освітніх цілях, надає величезний потенціал для вивчення іноземних мов не тільки в освітньому закладі, а й в будь-якому іншому місці в зручний для учня час, прищеплюючи самостійність. Додаток з вивчення іноземних мов *LinguaLeo* не забезпечує абсолютну самостійність навчаються, але допомагає досягти середнього рівня.

При першому вході в додаток, користувачеві пропонується зареєструватися і вказати рівень володіння мовою або пройти тест на його визначення. Потім користувач повинен вибрати свої інтереси, на основі яких будуть складені матеріали.

Саморегуляція учня в подальшому буде визначатися в цілі (наприклад, удосконалити знання мови) і виборі інтенсивності вивчення мови, що виражається в балах, які потрібно набрати за день, виконуючи завдання. Бали

також підвищують рівні, які відкривають нові тренування і деякі можливості, наприклад завдання і матеріали стають складніше.

Зовнішня мотивація виконана в формі нагадування про заняття через повідомлення на мобільному додатку на зразок «Лео голодний, погодуй його», «Закрепи свої знання граматики», «Час повторити слова». Постійне повторення і довільне закріплення вивченої інформації формують саморегуляцію навчається, а мотивація підштовхує його на це [49].

Уміння аудіювання, і читання з отриманням очок тим, хто навчається можуть розвинути в розділі «Джунглі», де знаходяться тисячі відеоматеріалів, що складаються з лекцій, роликів і мультфільмів, під час перегляду яких можна переводити незрозумілі слова і повторювати їх вимову, а також електронні книги і словники, які зручно завантажувати і читати в оффлайн режимі.

У розділі «Тренування» проходить відпрацювання лексичних навичок. Набори слів можна вибирати з вже наявних або складати свої. Тренування відбуваються за категоріями вивчення і повторення слів,

«Переклад-слово», «слово-переклад», «конструктор слів». «Лео спринт» складається з вибору перекладу слова на обмежений час для кожного слова.

Розділ, який формує граматичний навик - «Грамматика» - включає в себе 25 тем, які розділені на 3 рівня складності. Тренування правил складається з вибору правильної пропозиції або форми дієслова, а також часу або відповіді на питання, зіставлення пропозицій і переказів і складання пропозиції з блоків зі словами. Правила формування і вживання того чи іншого граматичного феномена пояснюються до виконання тренувальних завдань.

На жаль, LinguaLeo є частково платною. Золотий статус розширює можливості використання програмою і відкриває деякі уроки і завдання, які закриті для звичайного користувача [49].

Також величезний потенціал для цієї програми є також для організації роботи викладача - дозволяє делегувати Lingualeo рутинну роботу з освоєння нових матеріалів і повторення пройденого, яку студенти можуть робити самостійно; дає можливість студентам виконувати домашні завдання де і коли

зручно, при цьому дає *instantaneous feedback*; підвищує тим самим частоту та інтенсивність занять; надає детальні звіти про зусилля і прогрес студентів, включаючи статистику помилок і визначення проблемних місць; допомагає перерозподілити час занять "в класі" на користь *high value-added activities*. З його допомогою вчитель може становити тематичний словник для учнів, давати завдання на аудіювання різного рівня складності, тренувати граматичні навички і ставити готові завдання по засобам розділу "Курси", а також перевіряти виконання завдань і отримувати детальні звіти про зусилля і прогрес студентів, включаючи статистику помилок і визначення проблемних місць.

Додаток Youtube [51], це не тільки місце для розважань, але і місце для саморозвитку, він є абсолютно безплатним, тому цей варіант для учня є одним із найкращих. Інтерфейс додатка для учня є знайомим, тому не потрібно вистачати час на ознайомлення з сайтом. На цьому сайті представлені безліч навчальних відео, де вони поділені по таким категоріям як – час, граматики, побудова речення, говоріння та інші. Учень може послухати носія мови, для того, щоб вміти правильно вимовляти ті чи інші слова, також учень завжди може поставити відео на паузу, та обдумати матеріал або повернутися на ту частину відео яка йому не зрозуміла.

Цей додаток дає варіативність, тепер не тільки книжки та уроки допоможуть навчатися, але й одна із найулюбленіших додатків дорослих та дітей. Вчителю та учню, потрібно вміти знаходити якісні відео, щоб застосовувати їх на уроках чи автономно. Система відео представлена таким чином, що є окремі канали, на яких люди публікують відео, для учня можна виокремити канали, для вивчення різних сторін англійського.

Таким чином, в імплікації, як мобільного навчання, так і завдань, які формують навчальну автономію, існують умови їх формування. В першу чергу, ці умови спрямовані на викладача, так як він несе основну відповідальність за процес навчання. З іншого боку, відповідальність за технічне оснащення повинна нести школа і, в першу чергу, від оснащеності залежить успіх

запровадження мобільного навчання.

Незважаючи на те, що через мовні діяльності на мобільних телефонах може зайняти більше часу в порівнянні з комп'ютерами, учні відчують більше почуття свободи часу і місця, щоб вони могли скористатися перевагами вільного часу, щоб вивчити другу мову, коли і де вони знаходяться. Мобільні технології навчання отримує від докільця у класі практично без доступу до вчителя, хоча навчальний процес навряд чи може бути досягнуто без спрямування вчителя чи керівництва.

Одним з інструментів мобільного навчання можуть послужити освітні мобільні додатки. На їх основі може бути проведено відпрацювання вмій і навичок за темами, що входять до типової програми навчання англійської мови учнів 10 класів.

2.2 Комплекс вправ та завдань для формування навчальної автономії із застосуванням мобільних пристроїв

При розробці вправ на формування навчальної автономії з використанням мобільних приладів, враховувалися як психологічні так і вікові особливості підлітків:

- прагнення до спілкування з однолітками;
- прагнення до самовиховання через самостійність і волю;
- самоідентифікація і саморефлексія;
- прагнення оцінювати інших;
- готовність підлітка до тих видів навчальної діяльності, які роблять його більш дорослим в його власних очах;
- розвиток власної мови;
- здатність до планування;
- поліпшення метакогнітивного дій і метапізнання;

Варто зауважити, що вправи розташовані в порядку від більш загальних тем і ознайомлення з можливостями мобільного пристрою і можливостями мережі Інтернет до більш складних завдань і створенням або використанням мовних матеріалів безпосередньо за темами, заданими в навчальній програмі. Дані вправи представлені як в індивідуальній формі роботи, так і в парній і в груповій, так як змагальний момент є одним з активаторів внутрішньої мотивації учня. Також викликати внутрішню мотивацію учня може і використання мобільного пристрою як такого, бо мультимедіа в ньому представлено як частина інтерактивної взаємодії.

Завдання на рефлексію обумовлені, в першу чергу, виробленням довільності в навчанні іноземної мови. Записуючи свої успіхи або невдачі, учень не тільки відслідковує свій рівень мови і напрям до мети, а й привчається постійно вести щоденник і, можливо, також постійно вчити мову.

Широкий спектр ресурсів в комплексі вправ обґрунтований тим, що наведені нижче ресурси є вузькоспрямованими на ту чи іншу дію, але це різноманітність дасть учням не тільки велику свободу в діях, а й навчить їх користуватися такими ресурсами.

Вправа на розвиток умінь говоріння:

Вправа 1

Мета: вдосконалення навичок говоріння (діалогічного мовлення) за допомогою приладу “*Ezslang*”

Тип – продуктивна, умовно-комунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: самостійно

Інструкція. Користуючись поданим діалогом з приладу “*Ezslang*”[51], вивчить цікаві фрази і складить власний діалог з опорою на ці вислови, на тему “*Traveling*”.

Вправа 2

Мета: вдосконалення навичок говоріння (діалогічного мовлення) за

допомогою приладу “*English Etiquette*”

Тип – продуктивна, комунікативна

Вид - бесіда

Режим виконання: у парах, мікрогрупах.

Інструкція. Користуючись додатком “*Youtube*” знайдіть необхідну інформацію за темою “*English Etiquette*”. Проаналізуйте різницю вживання етикету між Америкою та Великобританією, законспектуйте необхідну інформацію. Факти які вас найбільш вразили обговоріть з класом та порівняйте ваші думки щодо різниці у вживанні українського та англомовного етикету.

Вправа 3

Мета: вдосконалення навичок говоріння (діалогічного мовлення) за допомогою приладу “*TED*”

Тип – продуктивна, некомунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: самостійно

Інструкція. Знайдіть подкасти на сайті “*TED*”[52] пов’язані з темою “*My Future Career*”. Подивившись подкаст, оберіть професію яка вам найбільш всього імпонує. Та напишіть твір за планом:

1. *Why is your work important to society and how does it benefit?*
2. *Why this particular job? What attracts you to it?*
3. *What skills do you need to develop in order to become an expert in this field?*
4. *What are the difficulties associated with this profession?*
5. *What is the demand of the chosen profession in the labor market today?*
6. *How does your social circle relate to your future profession?*
7. *What heights do you want to achieve in this work?*

Вправа 4

Мета: вдосконалення навичок говоріння (діалогічного мовлення) за допомогою приладу “*Christmas Culture*”

Тип – продуктивна, комунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: у парах

Інструкція. Виберіть новорічний фільм на англійській мові на ваш смак. При перегляді приділіть увагу різдвяній культурі. В чому на вашу думку різниця між святкуванням нового року в Україні та у Великобританії. Зробіть діалог у парі де один учень виступає українцем, а другий представником Великобританії, кожному треба описати культуру святкування нового року.

Вправа 5

Мета: вдосконалення навичок говоріння (діалогічного мовлення) за допомогою приладу “*Notes of my life*”

Тип – продуктивна, умовно-комунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: у групах

Інструкція. Клас розбивається на 2-3 групи, вчитель перший раз вмикає англomовну пісню *Green Day - “American Idiot”*. Кожній групі потрібно виконати низку завдань:

1. *Listen and tell me what this song is about.*
2. *Come up with a different title for the song.*
3. *Determine what genre it belongs to (lyric, ballad, humorous).*

Приклад:

1. *Select the desired verb form for the sentence from the song.*
2. *Fill the gaps with the words in the song:*

“ Welcome to a new kind of ...

All across the ... nation

... everything isn't meant to be okay

Television ... of tomorrow

We're ... the ones who're ... to follow

For that's enough to ... England!”

3. Match the antonyms (synonyms) to the words from the song.
4. Arrange the lines from the song in the correct order.
5. Make up 10 sentences with expressions and idioms from the song.

Вправи на розвиток умінь писемного мовлення:

Вправа 1

Мета: вдосконалення умінь писемного мовлення за допомогою приладу “*Describe of everything*”

Тип – продуктивна, некомунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: самостійно

Інструкція. Використовуючи сайт “*Pinterest*”[53] учню потрібно написати міні твір та знайти випадкову картинку й описати її як можна більш детально. Учню треба представити, що він ніби сам знаходиться у цьому зображенні. Перед ним стоїть завдання описати не тільки те, що він бачить, але і представити, які запахи, відчуття та навіть смаки він може відчутти у цьому місці.

Вправа 2

Мета: вдосконалення умінь писемного мовлення за допомогою приладу “*Meet your new friend*”

Тип – продуктивна, некомунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: самостійно

Інструкція. Зареєструйтесь на сайті “*postcrossing*”[54], сформульте запит, що ви бажаєте знайти англомовного друга по листуванню. Напишіть вітальне письмо на поштовій картці та відправте її за вказаною адресою. З часом ви отримаєте письмо з відповіддю та познайомитесь зі своїм новим другом по листуванню.

Вправа 3

Мета: вдосконалення умінь писемного мовлення за допомогою

приладу “*Describe the plot with one sentence*”

Тип – продуктивна, некомунікативна

Вид – трансформаційна і підстановча вправа

Режим виконання: самостійно

Інструкція. Учню потрібно згадати останню книгу, яку він прочитав або фільм. Коротко описати сюжет за такою конструкцією:

“*[Somebody] wanted...but...so...*”

Приклад:

“*Naruto Uzumaki **wanted** to become the Hokage of Hidden Leaf village **but** he was weak **so** had to find ways to become stronger*”

Мета завдання потрібно заповнити пропуски, щоб закінчити речення.

Somebody: хто головний герой історії? Іменем героя потрібно замінити [Somebody] в реченні вище.

Wanted: яка у персонажа мотивація? Іншими словами, чого він / вона хоче досягти? Все це напишіть після слова “*wanted*”.

But: що заважає герою здійснити задумане? Напишіть це після слова “*but*”.

So: що робить герой, щоб впоратися з труднощами? Напишіть після “*so*” все, що він / вона робить.

Вправа 4

Мета: вдосконалення умінь писемного мовлення за допомогою приладу “*Idiom and cliché party*”

Тип – продуктивна, некомунікативна

Вид – «сніговий ком»

Режим виконання: у групі

Інструкція. Використовуючи сайти “*clichelist*”[55] и “*idiomsite*”[56] напишіть історію в групі, де кожен учень пише по одному реченню, та передає наступному учню, на тему “*New York*”, використовуючи якомога більш ідіом і кліше.

Вправа 5

Мета: вдосконалення умінь писемного мовлення за допомогою приладу “*Knowledge is Power*”

Тип – продуктивна, некомунікативна

Вид - тренувальна вправа

Режим виконання: самостійно

Інструкція. Використовуючи сайт “*randomwordgenerator*”[57] вибрати випадкових 20 слів та використати ці слова при написання твору на тему: “*English Etiquett*”.

Отже, нами були розроблені вправи, на розвиток умінь говоріння та розвиток умінь писемного мовлення, із застосування 6 категорій мобільних додатків, які мають різний функціонал але в купі дають, насамперед, варіативий та креативний підхід для автономного вивчення англійської мови.

ВИСНОВКИ

Дане дослідження присвячено актуальній проблематиці сучасної методики навчання англійської мови в ЗССО : як мобільні пристрої допоможуть викладачеві сформувати навчальну автономію на уроках англійської мови.

У роботі розглянуто основні сучасні принципи і підходи до навчання засобами мобільних пристроїв, які виступають засобом навчання та «кишеньковим викладачем». Мобільне навчання більш широко досліджено зарубіжними вченими, і на основі їх експериментів ми дійшли висновку про ефективність даного методу навчання в порівнянні з традиційними методами, бо велику роль тут відіграє принцип мобільності.

На основі проаналізованої літератури визначено 6 категорій мобільних додатків, які викладачі можуть використовувати для допомоги учням у досягненні різних навчальних цілей при опануванні іноземної мови.

Було досліджено дидактичний потенціал використання мобільних пристроїв, його основні переваги і недоліки, пов'язані з використанням мобільних додатків у класі, а також проблеми, які можуть виникнути і які належить вирішувати як самим учителям, так і керівництву школи.

У процесі вивчення проблеми, пов'язаної з поняттям навчальної автономії, було опрацьовано

літературні джерела як вітчизняних, так і зарубіжних учених. У деяких роботах вчених термін «автономія» замінений на «самостійність», «самонавчання» і т.п., але за основу нами був узятий термін «навчальна автономія». Виходячи з положень, наведених у різних роботах, нами було сформовано власне поняття навчальної автономії – це навчально-пізнавальна діяльність, під час якої учні готові, внутрішньо мотивовані і здатні самостійно організувати і контролювати власний навчальний процес для досягнення конкретної самостійно поставленої мети навчання, а також проводити самоаналіз виконаної роботи і

подальшу корекцію.

Аналіз існуючих моделей автономії навчання було враховано при розробці системи вправ, спрямованої на формування даного утворення на уроках англійської мови засобами мобільних пристроїв.

У ході розробки системи вправ було визначено умови, які необхідні для введення мобільного навчання і формування навчальної автономії в освітньому закладі. Дані умови стосуються технічного оснащення, обізнаності вчителя і його поведінки в процесі навчання.

Теоретичне підґрунтя дослідження сприяло розробці системи вправ, спрямованих на формування навчальної автономії на уроках англійської мови засобами мобільних пристроїв. Теми вправ обрані відповідно до типової програми навчання англійської мови в 10 класах ЗССО та на основі УМК *Starlight* 10 класу, зокрема: "*Home and away*", "*Food and drinks*", "*Traveling*", "*New York*", "*Christmas*", "*My Future Career*", "*English Etiquette*".

Розроблена система вправ містить продуктивні, комунікативні, умовно-комунікативні та некомунікативні вправи, що охоплюють знання та вміння учнів з різних аспектів мовленнєвої діяльності. Формування навчальної автономії вдалось здійснити завдяки використанню таких мобільних пристроїв як: *LinguaLeo*, *British Council*, *Pinterest*, *Random word generator*, *TED*, *Youtube*, *Postcrossing*, *Idiomsite*, *Clichelist* що полегшували

сприйняття учнями іншомовної інформації та допомагали усвідомити шляхи здійснення кожного з завдань, надавали можливість у зручному режимі та часі виконувати завдання без контролю вчителя, мотивували до опанування англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова К. М., Дулі Д. Англійська мова. 10 клас: навч. для загальноосвіт. установ і шк. з поглиблений. вивченням англ. яз. - М.: Express Publishing, Просвещение, 2013. - 184 с.
2. Кірдяєва О. І., Комісарів К. В. Зоряний

- англійський. Тренувальні вправи у форматі (ДПА). 10 клас: збірник для загальноосвітніх установ та шкіл з поглибленим вивченням англійської мови - М.: Просвещение. - 2015. - 111 с.
3. Крайг Г., Бокум Д. Психологія розвитку - 9-е вид.: пров. з англ. Т. В. Прохоренко. - СПб.: Санкт Петербург. - 2005. - 940 с.
4. Мухіна В. С. Вікова психологія: феноменологія розвитку, дитинство, юність: навч. для ВНЗ - К.: Центр учбової літератури - 1999. - 456 с.
5. Куклев В. А. Феноменологія методологія мобільного навчання: монографія д-ра педагогіч. наук, канд-та техніч. наук: 13.00.01 - Ульяновськ: Ульяновськ. держ. техніч. ун-т., 2010. - 46 с.
6. Анікіна Ж. С. Навчальна автономія як невід'ємний компонент процесу навчання іноземної мови в ХХІ ст. // Вісник Томського державного педагогічного університету. - 2011. - № 344. - С. 149-152.
7. Бухтєєва Е. Е., Кравець О. І. Особистісно орієнтований підхід як основа навчальної автономії // Середня професійна освіта. - 2014. - № 12. - С. 38-40.
8. Гаврилюк О. А., Теппер Е. А., Логінова І. О. Дослідження навчальної автономності навчаються в різних освітніх системах // психологія навчання. - 2012. - № 5. - С. 27-40.
9. Капаєва А.Є. Про формування готовності учнів до самонавчання іноземним мовам // Іноземні мови в школі. - 2001. - №3. - С. 12-17.
10. Коряковцева Н. Ф. Автономія учня у навчальній діяльності студентів, які вивчають іноземну мову // Іноземні мови в школі. - 2004. - №9. - С. 9-15.
11. Коряковцева Н. Ф. Автономія учнів у навчальній діяльності з оволодіння іноземною мовою як освітня мета // Іноземні мови в школі. - 2001. - № 1. - С. 9-14.
12. Соловова Е. Н. Автономія учнів як основа розвитку сучасного безперервної освіти особистості // Іноземні мови в школі. - 2004. - №3. - С. 41-45.
13. Cooker L. Formative (self-)assessment as autonomous language learning. - Nottingham: University of Nottingham, 2012. - 400 p.
14. Holec H. Autonomy and foreign language

- learning. – Oxford: Pergamon. – 1981. – 356 p.
15. Little D. Learner Autonomy 1: Definitions, Issues and Problems – Dublin: Trinity College Dublin, 1991. – 63 p.
16. Raya M. J., Lamb T., Vieira F. Pedagogy for autonomy in language education in Europe: Towards a framework for learner and teacher development. – Dublin: Authentik, 2007. – 239 p.
17. Bax S. CALL – past, present and future // TESOL Quarterly. – Vol 31. – 2003, № 1. – P. 13-28.
18. Benson P. Learner autonomy in the classroom. – New York: McGraw Hill, 2003. – P. 289-308.
19. Blin F. CALL and the development of learner autonomy: Towards an activity-theoretical perspective // ReCALL. – 2004, № 16 (2). – P. 377-395.
20. Chinnery G. M. Going to the MALL: Mobile Assisted Language Learning // Language Learning & Technology. 2006, № 10. – P. 9-16.
21. Crabbe D. Fostering autonomy from within the classroom: The teacher's responsibility // System. – 1993, № 21 (4). – P. 443-452.
22. Davies G., Higgins J. Computers, language and language learning – London: CILT, 1982. – P. 3-11.
23. Everhard-Theophilidou C. J. Degrees of Autonomy in foreign language learning – Thessaloniki: Aristotle University of Thessaloniki, 2012. – 423 p.
24. Davies G., Steel D. First Steps in Computer-Assisted Language Learning at Ealing College of Higher Education – Leeds: University of Leeds, 1982. – P. 30-31.
25. Gamble C., Aliponga J., Wilkins M., Koshiyama M., et al Examining Learner Autonomy Dimensions: Students' Perceptions of Their Responsibility and Ability // JALT Conference Proceedings. – 2012. – № 1. – P. 263-272.
26. Kukulska-Hulme A. Mobile language learning now and in the future. – London: Swedish Net University, 2006. – P. 295-310.
27. Kukulska-Hulme A. Mobile Usability in Educational Context: What have we learnt? // International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2007. – Vol. 8. – № 2. – P. 3-15.
28. Kukulska-Hulme A. Smart Devices or

- People? A Mobile Learning Quandary // *International Journal of Learning and Media*. 2014. – Vol. 4. – № 3-4. – P. 73-77.
29. Kukulka-Hulme A. Will mobile learning change learning // *ReCALL*. – 2009. – № 21 (2). – P. 157-165.
30. Lin L. Y. *Learner Training towards Learner Independence*. – Bangkok: King Mongkut's Institute of Technology Thonburi in association with the British Council, 1996. – 287 p.
31. Littlewood W. "Autonomy": An anatomy and a framework // *System*. – 1996. – № 24(4). – P. 427-435.
32. Macaskill A. The development of a brief measure of learner autonomy in university students // *Studies in Higher Education*. – 2010. – № 35 (3). – P. 351-359.
33. Murase F. Measuring Learner autonomy: a pilot study // *JALT Conference Proceedings*. 2008. – № 7. – P. 1252-1261.
34. Nunan D. Designing and adapting materials to encourage learner autonomy // *Autonomy and Independence in Language Learning*. – 1997. – P. 192-203.
35. Raya M. J., Lamb T., Vieira F. *Pedagogy for autonomy in language education in Europe: Towards a framework for learner and teacher development*. – Dublin: Authentik, 2007. – 239 p.
36. Schmenk B. Globalising Learner Autonomy // *TESOL Quarterly*. – 2005. – Vol. 39. – № 1. – P. 107-118.
37. Sheerin S. An exploration of the relationship between self-access and independent learning // *Autonomy and Independence in Language Learning*. – 1997. – P. 54-65.
38. Sinclair B. Learner autonomy: The cross cultural question // *IATEFL Newsletter*. – 1997. – № 139. – P. 12-13.
39. Sinclair B. Learner autonomy: The next phase? // *Learner autonomy, teacher autonomy: Future direction*. – Nottingham: Harlow Pearson Education Ltd, 2000. – P. 4-14.
40. Tassinari M. G. Assessing learner autonomy: A dynamic model // *Assessment and Autonomy in Language Learning* – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015. – P. 64-88.
41. Benson P. The

multiple meanings of autonomy: responsibility, ability and right. – Bangkok: King Mongkut's Institute of Technology Thonburi in association with the British Council, 1996 – 287 p.

42. Van Ek J. A. Objectives for foreign language learning. – Strasbourg: Council of Europe, 1987. – 87 p.

43. Warschauer M., Shetzer H. An electronic literacy approach to network-based language teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – P. 171-185.

44. Washob P. Methods and materials for motivation and learner autonomy // Reflections on English Language Teaching. – 2006. – Vol. 5. – № 1. – P. 93-122.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

45. Ballagas R., Rohs M. BYOD: Bring Your Own Device URL: <http://www.vs.inf.ethz.ch/publ/papers/rohs-byod-2004.pdf> (Дата звернення: 12.09.2021).

46. Jarvis H. Computers and learner autonomy: trends and issues: British Council URL: http://teachingenglish.britishcouncil.org.cn/sites/teaching/files/B208_ELTRP_Jarvis_Report_AW.pdf (Дата звернення: 14.10.2021)

47. Kukulska-Hulme A., Norris L., Donohue J. Mobile pedagogy for English language teaching: a guide for teachers: ELT Research Papers URL:

http://englishagenda.britishcouncil.org/sites/ec/files/E485_Mobile_pedagogy_for_

[ELTFINAL_v2.pdf](http://englishagenda.britishcouncil.org/sites/ec/files/E485_Mobile_pedagogy_for_ELTFINAL_v2.pdf)

(Дата звернення: 15.08.2021).

48. Naismith L., Lonsdale P., Vavoula G., Sharples M. Literature Review in Mobile Technologies and Learning: Futurelab Series Report URL: <https://www.nfer.ac.uk/publications/FUTL15/FUTL15.pdf> (Дата звернення: 10.09.2021).

49. Lingualeo для вчителів

50. EZSlang.com

URL: <http://www.ezslang.com/travel> (Дата звернення: 01.09.2021).

51. Youtube.com URL: http://www.youtube.com/results?search_query=english+etiquette (Дата звернення: 01.09.2021).

52. TED.com URL: <http://www.ted.com>

(Дата звернення: 01.09.2021).

53. Pinterest.com URL: <http://www.pinterest.com>

(Дата звернення: 02.09.2021).

54. Postcrossing.com URL:

<http://www.postcrossing.com> (Дата звернення:
02.09.2021).

55. Clichelist.com URL: <http://www.clichelist.com>

(Дата звернення: 03.09.2021).

56. Idiomsite.com URL: <http://www.idiomsite.com>

(Дата звернення: 02.09.2021).

57. RandomWordGenerator URL:

<http://www.randomwordgenerator.com> (Дата
звернення: 04.09.2021).

58. Moreva A. The usage of mobile devices in
English lessons as means of formation of educational
autonomy of students (Дата звернення: 27.08.2021)
URL:

[http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/9889/2/02Moreva2.
pdf](http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/9889/2/02Moreva2.pdf)

59. «Використання мобільних технологій на
уроках англійської мови для учнів профільної
школи» Альманах «Магістерські студії», Випуск
XXI, Херсон. ХДУ, 2021 – С. 121.

60. «Індивідуальні мобільні пристрої як засіб
інтенсифікації навчального процесу» (Дата
звернення: 15.09.21) URL:

<https://core.ac.uk/download/pdf/339162743.pdf>